

Sendiboðini

Erik Hansen, Jørn Lund: *Kulturens gesander.*
Fremmedordene i dansk. Munksgaard 1994.

»Sendiboð hefur fritt á fara» sigur orðtakið. Men í Prag hefur tann ósiður verið á tveita samráðingarmenn út gjögnum vindeygad. Tann fyrri vindeygautblakingin var í 1419, og hon fór til hussitakrigginn. Tann seinna var tann 23. maí 1618, tá ið bóhmiskir protestantar kastaðu tveir katólskar sendimenn út gjögnum vindeygad á borginni í Prag. Men heldið var við teimum. Teir endaðu í einum kotti og sluppu frá í öblöðu viðferðinni við lívinum. Hendan luftferðin fór til Tretivuarakriggið (1618–48).

Nú er ein bók komin á donskum um orðini sum mentunarlig sendiboð.

Erik Hansen og Jørn Lund eru ikki hvørir sum helst. Báðir eru professarar í donskum, tann fyrri á Københavns Universitet, tann seinni á Danmarks Lærerbhskole. Tað kann tí vera interessant at fáa at vita, hvat teir meina um fremmand orð. Teir endurgeva (s. 24) ein undanfarnan vísindamann, Israel Levin (1810–83), sum segði soleiðis: »Hvad er fremmede ord? De er Culturens Gesander. De have bragt fra Land til Land Christendommen, den gjenopvaagende Videnskab, Konsten, Industrien. De bringe endnu uafslædelig nye Opfindelser, nye Opdagelser, nye Systemer fra Land til Land.»

Í bókini umtala teir definitiónir, typlar, úttalu og staving av fremmandorðum. Teir nema við bendingarspurningar, og teir enda við einum kapitli um málreinsingina, *purismuna*.

Undir yvirskriftini »Purismens manglende succes» skriva teir um tvey haviðsbrek hjá hesari rørslni. Fyr tað fyrri »foreslår purister og sprogrøgttere ord til afløsning af gamle og veletablerede ord. Det vækker naturligvis modvilje: hvad skal vi med ordet *ursid*, når vi har det udmærkede *orden*? Og er *ømsesidig* virkelig bedre end *gensidig*?»

Fyr tað annað nevna teir uppskotin orð, »som man genkender fra dialekter, ældre litteratur eller fra norsk og svensk». Hesi uppskot skapa »stilforvirring», siga teir og nevna nøkur dømir: »Det virker sæt eller komisk at sige *tyst* (stille), *gæstebud* (selskab), *hælv* (halvdel), og *gammen* (glæde).»

Teir báðir enda sína fráluku bók við einum dømi frá Nordisk Sprogsekretariat. Har sótu menn og royndu at finna eitt betri orð fyr tað eingiliska *public service*. Tað endaði við, at teir mæltu til heldur at siga *publikums-kontakt*. Í staðin fyr *public service* fingi vit altso eina samanseting av tveimum øðrum *latinskum* orðum!

Í øðrum undanfarnum tíðum hava vit upp á ein natúrligan máta tikið væl móti nýggjum orðum. Tá ið vit blivu kristnað, tóku vit við orðum sum prestur og kirkja og altar og kór og bispur og kalikur og amen. Tá ið slupptíðin kom, tóku vit við luv og le og fokku og mesan og sydvesti og ruffi og lugari og kabúss. Tá ið trolaratíðin kom, tóku vit við trol og vetri og fyrbatarum og bobbensum og gilsnum og spælkoppum og keys. Tá ið kristiðin kom, lærdu vit at siga luftskjúts og armaður og luftalarmur og myrkaleggning og konvoy og barakk.

Men so kom reinsitiðin. Nú skuldu vit ikki hava fleiri mentunarlig sendiboð uttanefir. Og fleiri orð, sum hava verið hjá okkum í øldir, verða tveitt út í gjögnum vindeygað. Málsins duravaktarar og útblakarar hava hesi seinastu 30 árin verið nærlagdir og ágrýtnir.

Børnini koma sjeyáragomul í skúla, óskyldig og natúrliga stolt av, at tey hava lært at snakka – og nýggju ár seinni fara tey úr skúlanum og eru málsliga fátækari (t.e. ótryggari), enn tá ið tey komu. Nú duga tey hvørki sitt mammumál ella tað reinsaða og kunstiga málið, sum lærarar hava noytt upp á tey.

Tó, ein troyst er: tey duga danskt.
Enn.

pn

Minningarorð um Svend Joensen el-installatør í Klaksvík

Farna mikumorgun andaðist Svend, morbroður 68 ára gamal.

Svend vaks upp í fiskimanna- og arbeidshæimi á Tvøroyri, yngstur av fyra systkjum.

Hann timdi helst illa at ganga í framhaldsskúla og kom tí í staðin blaðungur norður til elstu systrina og svágin í Klaksvík at vera og læra handverk, – og gott tað sama, tí hann gjørdist so sera dugandi og virkin í sínum yrki.

Enn rættiliga ungur mátti hann eftir bráðliga deyða faders míns saman við mammu taka við leiðsluni av virkinum, og sera væl gekst í hond í mong ár, til Svend fór at arbeiða fyr seg sjálfan framvegis við dugnaskapi og ágrýtni.

Undir Svendsa konu virkisleiðslu vóru mong stórarbeiði framd, eitt nú at seta streym á meginpartin av Norðoyum og norðureystursíðuni av Eysturoynni.

Viðfævnandi arbeidsoðki gjørdi Svend væl kendan og virdan millum fólk.

Tá Svend blaðungur kom til okkara at vera, havi eg sjálfur verið mest sum nýføddingur, og soleiðis vóru serlig bond knytt okkara millum.

Nú hann lá so lágt á sjúkrahúsinum hevði hann eitt nú fyrri munni bæði yvir fyrri læknanum og mær sjálfum so óteljandi ferðir hann í síni tíð hevði lagt meg at sova.

Og seinri í barnárum mínum var Svend sera hollur at hava sum næstring og vin hjá einum drongi, sum dæmði at fonglast við alt millum himmal og jørd.

Hann var nærum altíð bara stuðlandi, og dugði ella røkk hann ikki til at hjálpa sjálfur, visti hann at senda ein aðrar vegir við eini heilsan frá sær, so vistu seg allar hurðar at standa opnar, og útvegir funnst fyrri alskyns ábótum, annaðhvørt súkkulan ella báturin var í ólági, so væl var hann kendur mill-

um fólk har norðuri.

Svend hevur havt eitt strævið arbeidslív, og serliga tá tíðina, tá heima fiskiskapurin blómaði í Norðoyum.

Bátar og skip kravdu ábøtur her og nú, nátt sum dag, gerandis sum heilagt, og tað eg minnst, var hann altíð til dystin fús og sjáldan argur av overving.

Og sera sjáldan minnst meg øvugt orð okkara millum, hóast ein so mangin hevði verið og oruddað á verkstaðnum og helst flekt sundurtiknar maskinlutir.

Serliga hugnaligar minnst meg löturarnar, tá hann í vikuskiftum plagdi at gera sær ørindi oman til okkara at hyggja til ella taka hond í eitthvørt smávegis í friði og náðum á verkstaðnum.

Og ikki at forgloyma kaffipausarnar fyrra- og seinnapartar í køkinum hjá okkum saman við skrivstovufólkunum – jú, vist var tað mangan hugnaligt á Biskupsstøi í síni tíð.

Svend giftist Onnu á Dalinum, og fingi tey trí børn, sum øll eru komin væl fyrri í lívinum. Hjá teimum var gott og trygt at vera, so sum eg sjálfur

minnst, ferðirnar eg sum barn buði hjá teimum í styttri tíðarskeið.

Svend var familjukærur, og hóast eg ungur fór varandi heimanifrá, læt hann mangan heilsa og lysti sjálfur at frætta.

Tá ein seinnu árin alt ov sjáldan hitti hann, segði hann altíð fyrst frá, hvussu børn teirra høvdu tað, tókust við og tilfikt. Tað gav at bíta, sjálvt nú hann herfyri enn einaferð var innlagdur so sera veikur og fullgreiður yvir hvønn veg leiðin bar. Tá lá honum nógv á hjarta aftur at gerast so frægur, at hann kundi fæst aftur og fram til Havnar at siggia nýkeyptu húsin hjá soninum og so kanska eisini leggja at landi hjá okkum við.

Óvæntað skjótt fór hann, og lítið grunaðu vit, at hann var so sjúkur, tá vit fyrr á árinum saman fylgdu miðlingasystir hansara til gravar.

Í størstu samkenslu við tykkum hansara nærmastu, Onnu, børnunum og tykkara, verður friður lýstur yvir Svend, mammubeiggjan.

Ey Jo

BBC – Prime

Leygardagur 15. juli

- 0.00 Omnibus: »A suitable Boy – Vikram Seth»
- 0.55 Hannay: »A Point of Honour» 2.6
- 1.45 Life without George 4.6
- 2.15 Body Counts 2.4
- 2.45 Trainer: »No Way to treat a Lady»
- 3.35 Doctor Who: »Inferno» 6.7
- 4.00 The growing Pains of Adrian Mole 5.6
- 4.30 Good Morning Summer: »Cavskelly»
- 5.10 Big Day Out: »Loose»
- 6.00 Why did the Chicken? 7.6: 10
- 6.15 Jackanory: »Tommy Niner and the mystery Spaceship»
- 6.30 Dogtanian
- 6.55 The really wild Show 4: 12
- 7.20 Wind in the Willows: »Gadget Mad»
- 7.40 Short Change 5.6
- 8.05 Grange Hill
- 8.30 The O-Zone
- 8.50 Big Day Out: »Hexham»
- 9.40 The best of Good Morning with Anne and Nick
- 11.30 Give Us A Life
- 11.55 Going for Gold
- 12.20 Chucklevision: »A clean Sweep»
- 12.40 Jackanory: »Tommy Niner and the mystery Spaceship»
- 12.55 Chocky's Children 5.6
- 13.20 For Amusement only
- 13.45 Mud 6.7
- 14.05 The Lowdown: »My Friend really fancies you» 2.6
- 14.30 Spatz: »Loot»
- 14.55 Prime Weather
- 15.00 Bruce Forsyth's Generation Game
- 16.00 Eastenders Omnibus
- 17.30 Doctor Who: »Inferno» 7.7
- 17.55 The growing Pains of Adrian Mole 6.6
- 18.25 Prime Weather
- 18.30 Live Aid

Sunnudagur 16. juli

- 1.00 The Bill Omnibus
- 1.50 The best of Good Morning Summer
- 2.50 Bruce Forsyth's Generation Game
- 3.50 Only Fools and Horses: »It's only Rock and Roll» 4.7
- 4.20 Good Morning Summer: »Ronnie Simon»
- 5.10 Big Day Out: »Hexham»
- 6.00 Chucklevision: »A clean Sweep»
- 6.20 Jackanory: »Tommy Niner and the mystery Spaceship»
- 6.35 Chocky's Children 5.6
- 7.00 For Amusement Only
- 7.25 Mud 6.7
- 7.45 The Lowdown: »My Friend really fancies you» 2.6
- 8.10 Spatz: »Loot»
- 8.50 Big Day Out: »Kings Lynn»
- 9.40 The best of Good Morning Summer
- 11.30 Give Us A Clue
- 11.55 Going for Gold
- 12.20 Why did the Chicken? 7.6: 10
- 12.35 Jackanory: »Tommy Niner and the mystery Spaceship»
- 12.50 Dogtanian
- 13.15 The really wild Show 4: 12
- 13.40 Wind in the Willows: »Gadget Mad»
- 14.00 Short Change 5.6
- 14.25 Grange Hill
- 14.50 The O-Zone
- 15.05 Doctor Who: »Inferno» 7.7
- 15.30 The growing Pains of Adrian Mole 6.6
- 15.55 The Bill Omnibus
- 16.45 Antiques Roadshow: »Wrekin College»
- 17.30 The Chronicles of Narnia: »The Lion, the Witch and the Wardrobe»
- 18.00 Big Break 3.8
- 18.30 Bruce Forsyth's Generation Game
- 19.30 Only Fools and Horses: »Sleeping Dogs lie» 5.7
- 20.00 Tender loving Care
- 21.25 Prime Weather

RADIOBÚÐIN í Runavík

Vegna ferutíð hava vit ikki opið leygardagarnar frá í dag, 15. juli, til og við 12. august.

Radiobúðin,
600 Runavík, tlf. 48000

BILLUTIR

útvegast til
FLEST ALLAR
BILAR

Fa. BILLUTIR
Tlf. 21605 Fax. 21666

DANNY TRANSPORT

– tá okkurt
skal koyrast
ella goymast

Tlf. 19192